

*Нестеренко Крістіна Геннадіївна,
студентка IV курсу,
спеціальності 016«Спеціальна освіта (логопедія)»*

*Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Марченко Інна Сергіївна*

«Особливості навчання розповіді за картинами дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення»

Проблема розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з загальним недорозвитком мовлення (далі – ЗНМ) є досить актуальною, оскільки завдяки саме йому дитина навчається чітко мислити, легко встановлює контакт із оточенням, ініціює власні ідеї, бере участь у різних видах дитячої творчості.

Ефективним методом розвитку зв'язного мовлення є навчання складання розповіді за картинами. Навчання розповіді за картинами дає можливість, спираючись на словесний, наочний матеріал, досягти удосконалення мовленнєвих умінь, без яких неможливий гармонійний розвиток дитини та її подальше навчання у школі. Зв'язне монологічне мовлення є необхідною потребою сьогодення у дітей старшого дошкільного віку. Це питання відображене у працях багатьох авторів (А. М. Богущ, В. К. Воробйова, Н. В. Гавриш, В. П. Глухов, М. М. Гріншпун, Н. С. Жукова, В. О. Ковшикова, С. Ю. Конопляста, І. С. Марченко, О. М. Мاستюкова, В. В. Тищенко, Т. Б. Філічева, М. К. Шеремет).

Аналіз сформованості зв'язного мовлення у дітей із ЗНМ III рівня виявляє труднощі в оволодінні основними його видами: переказом, складанні розповідей з опорою на наочність, на заданий план тощо. У своїх самостійних розповідях діти нерідко лише перераховують зображені предмети, їх дії; увага у них привертається до другорядних деталей, випускаючи головне у змісті. При переказі виникають утруднення у відтворенні логічної послідовності дій [2, с. 27].

У старшому дошкільному віці у дітей із ЗНМ формування мовних засобів зв'язного висловлювання спрямоване на удосконалення та розвиток сприймання зверненого мовлення, його розуміння (мовленнєвосприймальна ланка) та на формування навички самостійного мовлення у процесі відповідей на запитання, складання висловлювань з опорою на наочність та без неї (мовленнєвovідтворювальна ланка) [4, с. 77].

З досліджень І. С. Марченко, В. В. Тищенко, М. К. Шеремет відомо, що в дітей з ЗНМ відзначаються труднощі програмування змісту розгорнутих висловлювань та їх мовного оформлення. Для їх висловлювань (переказ, оповідання) характерні: порушення зв'язності й послідовності викладу, смислові пропуски, явно виражена “невмотивована” ситуативність і фрагментарність, низький рівень користування фразовим мовленням [1, с. 19].

Л. І. Трофименко зазначила, що у старшій групі для дітей з III рівнем ЗНМ вимоги до їх мовленнєвих можливостей зростають. Головним завданням є розвиток умінь повного, послідовного, системного викладення думки (вміння усно переказати і розказати прочитане, побачене, про будь-яку подію, яка вже відбулася) на основі проведеної роботи з розширення і уточнення словника імпресивного та експресивного мовлення, можливостей диференційованого використання граматичних форм слова і словотвірних моделей [5, с. 125].

Методика навчання будується з урахуванням ЗНМ, а також особливостей психічного та пізнавального розвитку. Це стосується проведення спеціальної підготовчої роботи, відбору і послідовності використання ілюстративного матеріалу, структури занять і прийомів корекційної роботи. Особлива увага приділяється прийомам, спрямованим на розвиток уваги, зорового і слухового сприйняття, логічного мислення та інші [4, с. 56].

Під час навчання дітей із ЗНМ складання розповідей за картинами виділяють два етапи: підготовчий і основний [3, с. 212].

Сприймання сюжетної картини дітей із ЗНМ слід цілеспрямовано навчати, поступово підводячи їх до розуміння того, що на ній зображено. У дитини має бути достатній словниковий запас, для того, щоб вона впізнавала зображені предмети, розуміння положення в просторі зображуваного предмету на картині. Важливо навчити встановлювати головних і другорядних героїв на картині, а також виділяти особливості зображуваного (емоції, різні деталі) [3, с. 208].

Важливим прийомом роботи є придумування назви до картини. Після того, як діти уважно розглянули картину, проаналізували разом із логопедом її зміст за запитаннями, їм пропонують придумати назву до картини та відповідно до неї скласти розповідь.

Мета основного етапу — навчити дітей складати розповідь. Для цього використовують такі методичні прийоми: зразок розповіді логопеда, навідні запитання, упереджувачий план розповіді, складання розповіді за фрагментами картини, колективне складання розповіді дітьми та інші. Зважаючи на те, що дітям із ЗНМ III рівня важко відразу скласти розгорнуту розповідь, то спочатку їх розповідь буде короткою та недостатньо змістовною. Для розгорнутої розповіді необхідні стабільні заняття та план логопеда для розповіді за картиною. [3, с. 216].

Отже, навчання складання розповіді за картинами є необхідним для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ.

Список використаної літератури:

1. Бондаренко Н. А. Особливості формування зв'язних висловлювань у старших дошкільників із ЗНМ. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер : Педагогічні науки.* № 1. С. 14–20.
2. Лебедева И. Н. Развитие связной речи дошкольников. Обучение рассказыванию по картине. Санкт-Петербург, 2009. 174 с.
3. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закл. Спец.: Корекц. освіта (логопедія) 3-тє вид., перев. та доп. Київ, 2017. 312 с.
4. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс. 2013. 108 с.
5. Трофименко Л. І. Шляхи подолання загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку : монографія. Київ, 2014. 144 с.